

UCHWAŁA Nr 19/2016-2019
Zachodniopomorskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego
z dnia 30 listopada 2017 r.

**w sprawie opinii Zachodniopomorskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego
dotyczącej projektu ustawy o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej
oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz niektórych innych ustaw.**

Na podstawie § 3 ust. 3 pkt i § 12 „Regulaminu organizacji i trybu działania Zachodniopomorskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego”, będącego załącznikiem nr 2 do uchwały nr 767/16 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 17 maja 2016 r., Zachodniopomorska Rada Działalności Pożytku Publicznego postanawia:

§1

Wyrazić opinię w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz niektórych innych ustaw.

§2

Opinia, o której mowa w §1 stanowi załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Zachodniopomorskiej Rady
Działalności Pożytku Publicznego

Irmina Olejnik - Czerwonka

OPINIA ZACHODNIOPOMORSKIEJ RADY DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO

W odpowiedzi na zaproszenie Konwentu Wojewódzkich Rad Działalności Pożytku Publicznego do udziału w konsultacjach projektu ustawy o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz niektórych innych ustaw z dnia 29 września 2017 r., Zachodniopomorska Rada Działalności Pożytku Publicznego pozytywnie oceniając projekt, zgłasza następujące uwagi:

1. Uwagi ogólne

W pierwszej kolejności należy pozytywnie zaopiniować kierunek zmian wyznaczony przez projekt ustawy o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz niektórych innych ustaw z dnia 29 września 2017 r. Podkreślenie roli aktywizacji zawodowej uczestników warsztatu terapii zajęciowej, umożliwienie nabywania przez nich umiejętności zawodowych, uwzględnienie potrzeby prowadzenia zajęć dla osób które zakończyły uczestnictwo w warsztacie w związku z podjęciem zatrudnienia, określenie zasad finansowania uczestnika podczas jego długiej nieobecności, a także wprowadzenie do ustawy pojęcia „zatrudnienie wspomagane” – co do zasady stanowią odpowiedź na zgłaszane od wielu lat postulaty organizacji pozarządowych realizujących rehabilitację zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnościami. Jednocześnie, konieczne jest zwrócenie uwagi na kwestie szczegółowe, które wzbudzają szereg wątpliwości w kontekście celu, któremu mają służyć. Nie można przy tym zapomnieć, że punktem odniesienia dla wszelkich projektowanych rozwiązań, powinna być Konwencja ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami. Z tego też względu warto poddać pod dyskusję proponowane zmiany w szerszym kontekście – systemu wspierania osób z niepełnosprawnościami w niezależnym życiu. Konieczne jest także odnotowanie, że proponowane zmiany w dużym stopniu ingerują w dotychczasowe kompetencje organizacji pozarządowych.

2. Uwagi szczegółowe

2.1. Terminologia

Warto rozważyć aktualizację terminologii projektowanych zmian i zastąpić termin „osoba niepełnosprawna” sformułowaniem „osoba z niepełnosprawnością”. Wydaje się, że nowelizowana ustawa jest właściwą do podkreślenia zachodzących w ostatnich latach zmian w postrzeganiu niepełnosprawności.

W tym miejscu wypada także podkreślić, iż niezwykle problematycznym pozostaje element definicji warsztatu terapii zajęciowej dotyczący „niezdolności do pracy” osób niepełnosprawnych. Celowe byłoby wprowadzenie odniesienia do osób „posiadających wskazanie do terapii zajęciowej”. Obowiązujące pojęcie „osobom niezdolnym do podjęcia pracy” powoduje błędne interpretacje w potocznym rozumieniu, w odbiorze społecznym (w tym działa zniechęcająco na pracodawców, którzy stykają się z taką informacją na dokumentach kandydata do pracy).

2.2. Staż aktywizacyjny – art. 2 pkt. 12 nowelizowanej ustawy

W projektowanych przepisach staż aktywizacyjny pełni funkcję wydłużonej praktyki zawodowej. Art. 10a ust. 3a zmienianej ustawy stanowi, że uczestnik wtz może brać udział w praktyce zawodowej w wymiarze do 15 godzin tygodniowo, bądź w stażu aktywizacyjnym w wymiarze do 30 godzin tygodniowo. Realną szansą na poszerzenie instrumentów służących rehabilitacji zawodowej w wtz jest umożliwienie uczestnictwa uczestnikom warsztatów w płatnych stażach zawodowych analogicznych do stażów zawodowych w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Taki staż może

skutecznie przygotować uczestnika do pracy, a także pokazać, że za wykonywaną pracę będzie otrzymywał wynagrodzenie. Ten ostatni element stażu, tj. wynagrodzenie, jest niezbędny dla promowania zatrudniania, motywuje do jego utrzymania.

2.3. Staż aktywizacyjny - Art. 10a ust. 3b nowelizowanej ustawy

Dopuszczenie możliwości odbywania praktyk zawodowych bądź stażu zawodowego u tego samego pracodawcy maksymalnie trzykrotnie nie jest celowe. Celem praktyki i stażu jest nabycie umiejętności praktycznych w miejscu ich wykonywania. Odbycie jednokrotnych praktyk i stażu na określonym stanowisku przy właściwym wsparciu i odpowiednim dobraniu stanowiska pracy winno być wystarczające do spełniania zakładanego celu. Brak merytorycznych podstaw, aby celowe było kierowanie jednego uczestnika aż trzykrotnie na praktyki bądź staż na tym samym stanowisku u tego samego pracodawcy. Stanowić to może również zagrożenie wykorzystywania uczestników jako „darmowych pracowników” i wykonywanie tych samych czynności mimo nabycia umiejętności przez uczestników warsztatu.

2.4. Kwalifikacja uczestnictwa w wtz - Art. 10 aa nowelizowanej ustawy

Planowane zmiany powodujące zmianę podmiotu kwalifikującego do wtz z jednostki prowadzącej warsztaty na właściwego starostę utrudni i wydłuży procedurę rekrutacji do warsztatów. W projektowanych zapisach wolny wybór placówki przez z osobę z niepełnosprawnością zastąpiony został decyzją kierującą do pierwszego warsztatu, w którym zwolni się miejsce. Brak zapisów dotyczących konsekwencji braku zgody na umieszczenie we wskazanym przez starostę warsztacie. Zauważyć również należy, że nowe przepisy powodować mogą sytuacje, w których starosta kierować będzie do warsztatu osobę z niepełnosprawnością innego rodzaju niż przebywający tam uczestnicy. Warunkiem uczestnictwa w warsztacie jest posiadanie stosownego wskazania w orzeczeniu o niepełnosprawności wydanym przez powiatowy zespół do spraw orzeczenia o niepełnosprawności – organ powoływany przez starostę, a decyzja o wyborze warsztatu powinna należeć do samego kandydata. Nie można nie zauważyć, że projektowane zmiany mocno ingerują w dotychczasowe kompetencje organu prowadzącego wtz, co w świetle dotychczasowych doświadczeń PSONI należy uznać za nieuzasadnione.

2.5. Zatrudnienie wspomagane - Art. 10 ae nowelizowanej ustawy

W projektowanym zapisie brak definicji legalnej zatrudnienia wspomagane, brak odniesień do istniejących standardów Europejskiej Unii Zatrudnienia Wspomagane w tym zakresie. Choć włączenie zatrudnienia wspomagane do polskiego systemu prawnego należy określić pozytywnie, to nie może zostać wprowadzone do polskiego systemu prawnego bez definicji i bez pełnego włączenia w system wsparcia osób z niepełnosprawnościami, który obejmować będzie wszystkie osoby z niepełnosprawnością potrzebujące tego typu wsparcia, a nie jedynie uczestników jednego rodzaju placówki.

2.6. Finansowanie przy długiej nieobecności - Art. 10ae ust 6b nowelizowanej

Proponowane zmiany nie uwzględniają nieobecności spowodowanej chorobą potwierdzoną zwolnieniem lekarskim oraz uczestnictwo w turnusie rehabilitacyjnym. Konieczne jest uzupełnienie zapisów opiniowanego artykułu o powyższe okoliczności.

2.7. Pracownicy warsztatu - Art. 10b ust 1f nowelizowanej ustawy

Wprowadzenie zakazu możliwości zatrudnienia w wtz członków zarządu jednostki prowadzącej nie tylko nie ma merytorycznego uzasadnienia, ale stanowi nieuzasadnione wykluczenie z dostępu do zatrudnienia. Ponadto jest ingerencją w samorządność organizacji pozarządowych, które w zakresie prawa pracy mogą swobodnie zatrudniać pracowników spełniających określone kwalifikacje. Zgodnie z art. 6 ust. 2 Prawa o stowarzyszeniach: Nikogo nie wolno zmuszać do udziału w stowarzyszeniu lub ograniczać jego prawa do wystąpienia ze stowarzyszenia. Nikt nie może ponosić ujemnych następstw z powodu przynależności do stowarzyszenia albo pozostawania poza nim.

2.8. Termin rozpatrzenia wniosku - Art. 10aa. ust.5 ustawy

Wniosek o zakwalifikowaniu do uczestnictwa powinien być rozpatrzony w ciągu maksymalnie 30 dni. Oznacza to, że osoba z niepełnosprawnością, ubiegająca się o miejsce w wtz, powinna w tym czasie otrzymać pismo z informacją o dostępności miejsc w wtz. Jeśli są wolne miejsca w wtz, to powinno się wskazać, w których (bo ostateczny wybór lokalizacji powinien należeć do kandydata do wtz), jeśli nie ma miejsc - umieścić adnotację, iż w przypadku zwolnienia się miejsca wnioskujący zostanie o tym niezwłocznie poinformowany. W ten sposób osoba z niepełnosprawnością uniknie konieczności ponownego składania całej dokumentacji (po odmownej decyzji w przypadku braku miejsc) i uruchamiania od nowa procedury kwalifikacyjnej. Będzie niejako w kolejce oczekujących (o ile w trakcie nie poinformuje o rezygnacji).

2.9. Rada Programowa - Art. 10 bb nowelizowanej ustawy

Projektowane przepisy wprowadzają możliwość powołania przez starostę Rady Programowej Warsztatów, jako ciała wspierającego działalność warsztatów i lokalnego systemu wsparcia. Należy zwrócić uwagę, że aktualnie w powiatach działają powiatowe społeczne rady do spraw osób niepełnosprawnych, których kompetencje są szersze, a ich działanie bardziej komplementarne. Tworzenie nowego organu, który powieła zadania już istniejących społecznych rad należy ocenić jako niecelowe.

2.10. Brak wskazania procedury odwoławczej - Art. 10 ba. 6 nowelizowanej ustawy

Dla zachowania poczucia sprawiedliwej oceny, w ustawie powinna być wskazana procedura odwoławcza od negatywnej oceny działalności warsztatu, który z przyczyn innych, niż uzasadnione merytorycznie, może być celowo doprowadzony do zamknięcia lub przekazania innej, bardziej odpowiadającej lokalnym władzom jednostce.

2.11. Zajęcia klubowe – Art. 10ad. 1.

Niejasność formuły, zasad funkcjonowania klubu i złożoność pozyskania finansowania (zapewne na niewielkim poziomie), nie będzie stanowiła zachęty do organizacji tej formy wsparcia.

2.12. Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych - Art. 10b, ust. 1 a nowelizowanej ustawy

Należy koniecznie wykreślić zapis mówiący o warunkowaniu możliwości utworzenia wtz w danym powiecie oraz zwiększenia liczby uczestników w funkcjonującym wtz od zapisów w powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Jeżeli powiatowe strategie rozwiązywania problemów społecznych nie zawierają wymaganych tym zapisem wskazań (ponieważ np. liczba wtz w danym powiecie jest optymalna, choć nie oznacza to, że liczba miejsc w nich jest odpowiednia do bieżących potrzeb), korzystanie z tego przepisu może rodzić duże problemy – trudno będzie warsztatowi zdobyć akceptację władz/środowisk lokalnych (zwłaszcza, że zwiększenie liczby miejsc w wtz generuje wzrost wydatków w budżecie powiatu), trudno będzie wtz-om doprowadzić do wymaganych zmian w obowiązującej strategii. Wystarczającym argumentem dla zwiększenia liczby uczestników w wtz powinna być lista osób oczekujących powyżej 3 miesięcy na przyjęcie do warsztatu, którą będą prowadziły PCPR-y.

2.13. Brak waloryzacji

Niestety, wobec podejmowanych w projektowanej ustawie zmian, zdziwienie budzi brak wskazań do waloryzacji rocznego kosztu pobytu uczestnika wtz. Aby umożliwić warsztatom terapii zajęciowej kontynuowanie działalności rehabilitacyjnej na optymalnym poziomie, konieczne jest zwiększenie wysokości (w przeliczeniu miesięcznym) dofinansowania pobytu jednego uczestnika wtz do poziomu odpowiadającego 100% minimalnego wynagrodzenia brutto.

Przewodnicząca
Zachodniopomorskiej Rady
Działalności Pożytku Publicznego
Irmina Olszyna-Czerwonka